

УДК 373.2:502/504

ПИНЗЕНИК О. М., КОЗАК Л. А.
Мукачівський державний університет

ОВОЛОДІННЯ СПЕЦИФІКОЮ СТВОРЕННЯ ЕКОЛОГО-РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗДО – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ

Природа (як природне середовище) виступає для людини засобом розвитку її природних можливостей, створення нових природних об'єктів, в тому числі і самої себе. У той же час, людина, розвиваючи свої природні можливості, виступає по відношенню до природи засобом її саморозвитку.

У контексті нашого дослідження особливий інтерес представляють роботи, в яких розкрито структурні характеристики природного середовища (В.Кобилянський, Е.М'ясоєдовата ін.) У них під природним середовищем розуміється система природних умов, що існують і розвиваються незалежно від людини.

При цьому виділяють два типи природи: перший і другий. До «першої природи» дослідники відносять компоненти природного середовища, які здатні до саморозвитку, саморегуляції без втручання людей. Вони (компоненти) прямо або опосередковано впливають на людину, причому цей вплив може не реєструватися органами чуттів і приладами. Мова йде про фізичні, хімічні, механічні, біологічні, енергетичні, кліматичні впливи природного середовища на організм людини.

До «другої природи» належать об'єкти, які створила людина в процесі своєї життєдіяльності (поля, сади, парки). Тут вчені мають на увазі спеціально перетворене природне середовище, що складається з цілеспрямовано змінених людиною об'єктів природи. Останні функціонують як аналогічні природні об'єкти, але їх розвиток спрямовується і контролюється людиною [1, с. 214]. Філософи звертають нашу увагу на те, що друга природа розвивається і функціонує за природним законам, але саме людина задає напрямок цього розвитку, тому такі об'єкти виявляються включеними до складу товариства і через нього співвідносяться з природою. Ця частина природи стає «соціально охопленою природою, виступає як ... сторона соціально організованої матерії» [1]. Різні розуміння змісту поняття «природа» зумовлюють і різні тлумачення поняття «природне середовище».

У своїй роботі під природним середовищем ми розуміємо сукупність об'єктів і умов природи, в оточенні яких протікає діяльність дитини, і з якими вона встановлює стосунки. Що стосується першої частини визначення, то тут ми маємо на увазі всю сукупність оточуючих дитину об'єктів живої і неживої природи, як не піддалися впливу людської діяльності.

Таким чином, ми розглядаємо природне середовище не тільки як об'єктивну, не залежну від свідомості і діяльності дітей, а й таку, яка виникла з

появою суб'єктів, що взаємодіяли з нею. При цьому ми спираємося на результати психологічних і педагогічних досліджень, в яких розглядаються питання взаємодії людини і природного середовища.

Безумовно, перші емоційно насичені враження від спілкування дітей з природою дуже різноманітні і саме від них педагог повинен перейти до складного етапу – до загострення і уточнення почуттів, необхідних для пізнання природи. На думку В.О. Сухомлинського, «почуття ніби родючим ґрунтом, на який падають насіння знань» [2, с. 234]. Що стосується почуттів, то В.О.Сухомлинський вказував, що в основі виховання почуттів повинна лежати діяльність, так як саме в діяльності дитина долучається до досвіду взаємодії з природою. З використання природного середовища як джерела знань, розвитку емоційної сфери та накопичення соціального досвіду діти перетворюють його у виховуюче середовище. Діяльність дитини в природі – це завжди діяльність суб'єкта, здійснення якої передбачає крім наявності об'єктивної інформації про середовище так само ще наявність інформації, що йде від суб'єкта і вказує, що саме в даному середовищі для нього важливо. Різноманітна діяльність: чуттєво-емоційна, інтелектуальна, м'язово-рухова – сприяє вихованню позитивного ставлення до природи.

Природному середовищу притаманна і естетична характеристика. У цьому зв'язку вчені (Герасимова І.П., Лось В.А., Соломіна С.Н., Фролов І.Т. та ін.) відзначають, що гармонія і краса природного середовища міститься в багатстві і різноманітності форм, кольорів, співвідношень ліній, симетрії і асиметрії, єдності змісту і форми.

У дошкільній педагогіці є також значна кількість досліджень про формування у дітей дбайливого та бережного ставлення до природного середовища. Зокрема, питаннями засвоєння дошкільнятами деяких форм поведінки в природі, пов'язаних з екологічною культурою дитини, займалися Н. Лисенко, З. Плохій, Н.Яришева. Їх дослідження переконують у тому, що діти дошкільного віку можуть зрозуміти як прості, так і складні природні явища і здатні міркувати в зрозумілих їм проблемних ситуаціях.

Виходячи з вирішального значення еколого-розвивального середовища у формуванні компетентності дитини у сфері «Природа», нами виділено як одну з умов ефективної навчально-виховної роботи природничого змісту знання вихователя про специфіку його організації в умовах закладу дошкільної освіти. Набуття знань про екзотичні та плодово-ягідні, культурні трав'янисті рослини, що використовуються у процесі озеленення ділянки, кутка живої природи, кутків дикорослих рослин, що становить дефінітивно-сміслову характеристику природи, сприятимуть усвідомленню вихователем значущості об'єктів природи для формування у дітей цілісного уявлення про довкілля. Окрім того, навчання агротехнічним прийомам вирощування рослин є підставою для практичного втілення ідей створення еколого-розвивального середовища в умовах ЗДО.

Література

1. Пинзеник О. Оптимізація процесу формування компетентності у сфері «Природа» майбутнього вихователя дітей дошкільного віку / Пинзеник Олена // Науковий вісник

Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»: збірник наукових праць. / гол. ред. І.В. Козубовська. – 2017. – Випуск 1 (40). – С. 213-216.

2. Сухомлинський В. О. Вибрані педагогічні твори : в 3 т. / В. О. Сухомлинський. – К., 1979. – Т.1. – 558 с.

УДК 373.2.04:17.022.1

ПИНЗЕНИК О. М., ФУЛИМ Т.М.
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ЗНАТЬ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗДО НА ОСНОВІ ВРАХУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ДИТИНИ

В умовах демократизації українського суспільства, змін, що відбуваються у суспільно-політичному житті країни важливого значення набуває розбудова освіти на гуманістичних і демократичних основах. Національна доктрина розвитку освіти декларує головною метою, ключовим показником і основним важелем сучасного прогресу розвиток людини, її творчих здібностей, інтересів і потреб. Тлумачення змісту людської гідності зазнало впливу різних факторів: позитивних (філософія, релігія, розвиток культури і цивілізації) та негативних (приниження людини, масові вбивства людей, тоталітарні, расистські та нацистські ідеології, а також збудовані на них політичні системи).

Розвиток гармонійної особистості неможливий без сформованості у неї моральних цінностей. Адже особистість, яка постійно опиняється у ситуації знецінення чи приниження, перестає усвідомлювати власну значущість, набуваючи комплексу меншовартості, що створює сприятливий ґрунт для маніпуляцій з боку інших. Альтернативою такому ходу подій є особистісний саморозвиток, усвідомлення унікальності та неповторності власної особистості, і, як наслідок, переживання почуття власної гідності.

Готувати особистість до дотримання правил моральних цінностей варто ще на етапі дошкільного дитинства. Актуальність проблеми моральних цінностей та виховання зумовлена кризою сучасного суспільства, в якому сталося розмивання моральних норм, значущості інституту сім'ї, духовних цінностей, що ускладнює процес морального становлення дітей дошкільного і шкільного віку. Моральне виховання сприяє формуванню гармонійної особистості, яка усвідомлює моральні норми і цінності, що визначають основу стосунків між людьми в суспільстві.

Ретроспективний аналіз наукових праць дав можливість зробити висновок, що питання морального виховання особистості займає досить вагомe місце серед вітчизняних та зарубіжних учених, таких, як: В. Безпалько, Є. Барбіна, Ф. Гоноболін, С. Гончаренко, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, Н. Ничкало, Д. Пащенко, А. Піскунов, В. Сластьонін та ін.

Погляди щодо сутності почуття власної гідності представлені у працях В. Бойко, В. Гарбузова, Н. Коваленко (репрезентують психофізіологічний підхід), Г. Бандзеладзе, М. Бердяєва (філософський підхід); К. Золотухіної-Аболіної, В. Франкла, Е. Фромма (гуманістичний підхід); А. Адлера, З. Фрейда,

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>